

ETEN ALS TIJDVERDRIJF

LA GRANDE BOUFFE – NTGENT & TONEELGROEP AMSTERDAM

ESTHER SEVERI

Als laatste productie bij NTGent heeft regisseur Johan Simons een bewerking gemaakt van *La Grande Bouffe*, de Italiaanse cultfilm van Marco Ferreri uit 1973. Het werd een samenwerking tussen NTGent en Toneelgroep Amsterdam: op scène staan Chris Nietvelt (Christiane), Elsie de Brauw (Elisa), Jacob Derwig (Jacques), Wim Opbrouck (William), Steven van Watermeulen (Stefaan) en Aus Greidanus Jr (Sonus). De vier mannelijke acteurs spelen vier vrienden, die besloten hebben een einde aan hun leven te maken door zich gezamenlijk dood te eten. Ze zonderen zich daarvoor enkele dagen af in een villa, in het gezelschap van twee dames: de prostituee Christiane en de lerares Elisa.

VOEDENDE VROUWEN

Het stuk begint als een herinnering. Beide vrouwen verschijnen op het toneel en zijn duidelijk onder de indruk van iets wat ze meegemaakt hebben. Ze willen erover vertellen om het zelf te kunnen begrijpen. Op een fragmentarische en anachronistische manier, eigen aan het herinneren, neemt de vertelling de vorm van een reconstructie aan. De vrouwen zijn daarbij niet enkel getuige als prostituee en lerares, maar nemen ook de rol van echtgenote, moeder of dochter op. De mannen zelf gedragen zich als marionetten, die willoos hun 'leven in een notendop' ondergaan. Ze leggen zich neer, en met een plastic zeil over zich heen verbeelden ze hun eigen lijk. In de armen van een vrouw komt hun lichaam dan weer tot leven, en neemt het de vorm aan van een kind of een echtgenoot. Elk leggen ze op hun manier de weg af naar de villa. De tijdsprongen en het gelaagde acteren maken van deze proloog een vormelijk erg boeiend en fris experiment. De acteurs slagen er niet enkel in hun personages te spelen, maar maken ook hun spel zelf in fijne nuances zichtbaar.

Dan draait ineens alles om: de mannen betreden met z'n vier pratend en lachend de scène, en nemen hun plaats als hoofdrolspelers in. Het verhaal lijkt definitief te zijn begonnen. De voorstelling verloopt verder lineair: de vier mannen zijn nu vier vrienden in een huis, de vrouwen hun gasten voor het weekend. Simons heeft met nadruk gekozen voor één prostituee – in de film waren het er drie – om haar rol evenredig tegenover die van de lerares te kunnen plaatsen. De manier waarop ligt echter wat te zeer voor de hand. Elisa, de op het eerste zicht brave lerares, blijkt een wulpse, bijna perverse vrouw te zijn die de mannen zal helpen in hun opzet. De prostituee Christiane daarentegen tracht vanuit het verlangen naar een zekere normaliteit het vernietigende schouwspel om te keren. De ene vrouw kiest ervoor de vier te laten sterven, de andere probeert met smeekbedes hun levens te redden.

VERZADIGING

Om die breuk met de proloog te bekrachtigen valt in één gigantische beweging het te consumeren voedsel naar beneden. Het zijn gestileerde hompen vlees: witrode massa's verpakt in doorzichtig plastic, die de vorm van een dier of een vleesbout suggereren. Deze massa vlees lijkt te verwijzen naar het einde van de film van Ferreri, wanneer vleesleveranciers de opdracht krijgen hun waren in de tuin uit te laden. Zo lachwekkend worden de kadavers uitgesteld, dat ze samen een absurd en tegelijk afgrijselijk landschap van vlees vormen. In het stuk van Simons begint het verhaal in dat landschap, aangevuld met een stroom van geprojecteerde beelden op de muur van een kamer. Die projecties, geselecteerd door kunstcritica Anna Tilroe, dateren uit alle periodes van de kunstgeschiedenis, maar gaan stuk voor stuk over het stileren van vlees, als maaltijd of als lichaam, van mens en dier, man en vrouw. Zowel beelden als 'vleselijke' objecten willen echter zo nadrukkelijk overladen en verzadigen, dat er op de scène maar weinig ruimte overblijft voor verbeelding. Dat beïnvloedt ook het acteespel: het ritme en het contrast van de proloog moeten wijken voor een concrete en sterk uitvergroete weergave van situaties uit de film: de luidruchtige darmproblemen van Stefaan, de onverzadigbare seksuele lust van Jacques... De decadentie is te duidelijk, te aanwezig en wordt te letterlijk beleefd. Verzadiging is

het hoofdmotief en de realiteit waarin de acteurs de rest van het verhaal moeten rondploeteren. Er is letterlijk geen plaats meer. Wat overblijft, zijn eenduidige personages: twee vrouwen die steeds luider hun versie van moraliteit uitschreeuwen, vier mannen die op een vulgaire manier elk aan hun einde komen.

HERKAUWEN

Het grote contrast tussen de proloog en het verdere verloop brengt het stuk in een paradoxale relatie met de film. Bij aanvang lijkt de experimentele vorm de loutere vertaling van het verhaal als een feitelijk gegeven te overstijgen. Wanneer dat experiment verdwijnt, het verhaal zich in een vaste structuur laat gieten en de verhoudingen van de personages steeds explicieter worden uitgewerkt ten opzichte van elkaar en wat er gebeurt, blijkt het stuk plots toch niet meer dan een voorspelbare en ongenueanceerde versie van de scandaleuze 'hoogtepunten' uit de film. Slechts af en toe schemert het karakter van de proloog nog door de dichte lineaire massa heen: op willekeurige momenten, als intermezzo, vallen de mannen zonder aanleiding als voor dood neer, wat de kijker teruggooit naar het idee van de herinnering. En die ingreep krijgt op zo'n moment een uitzonderlijk karakter: het is een opluchting om te zien dat theater niet zomaar iets hoeft te imiteren – noch de film noch het leven – maar dat het een eigen situatie creëert, waarin iets kan gebeuren dat volledig afhankelijk is van z'n unieke eigenschappen als artistiek medium.

Een herneming van een film in een theaterstuk is nooit zomaar een herneming. Zeker bij de bewerking van een cultfilm als *La Grande Bouffe* kunnen de receptie van de film en het discours dat er rond is ontstaan, niet genegeerd worden. Het gaat bij een herneming juist om het hernemen. Om de betekenis van die oorspronkelijke productie, van het eigen leven dat die productie is gaan leiden. Om de al dan niet mythische of historische status van wat overgeleverd is. Op dat vlak blijft Simons opvallend stil, en oogt zijn voorstelling uiteindelijk te steriel. Overdaad stileren is immers niet voldoende om een film te bewerken – en om aan die bewerking dan ook iets wezenlijks toe te voegen.

CULINAIR SPEKTAKEL

En zo laat het stuk een unieke kans liggen. De herneming van *La Grande Bouffe* verschijnt nochtans in een tijd waarin de nadruk op eten en koken als onderdeel van onze cultuur werkelijk op de spits wordt gedreven. Eten is voor een zeer groot deel van de bevolking al lang geen primaire behoefte meer, integendeel, het is tijdverdrijf geworden. Dat gegeven krijgt in het discours rond de herneming nauwelijks aandacht. Sterker nog: wanneer gelijktijdig met de première het nieuwe kookboek van Wim Opbrouck verschijnt, naar aanleiding van zijn televisieprogramma *In de keuken*, worden beide 'premières' in een interview met Opbrouck en Simons tijdens *De Laatste Show* naadloos aan elkaar gepaard, zonder zelfs maar te suggereren dat dit een ironisch toeval is. Ook in de meeste recensies blijft dit onopgemerkt, en wordt er nauwelijks gereflecteerd over de huidige eetcultuur. Of dit een gebrek aan kritisch inzicht bij het publiek, of dan wel gebrek aan zelfbewustzijn bij de makers aantoont, is niet helemaal duidelijk. Precies de afwezigheid van een duidelijke theatrale en thematische stellingname maakt van *La Grande Bouffe* een over het algemeen 'magere' productie. Omdat het stuk als bewerking van een film niet voldoende breekt met haar voorbeeld, wordt het des te meer voyeuristisch en eenduidig spektakel. Het theater blijft zo net als eten een onbewuste, maar excessieve manier om de tijd te doden.

Gezien op 11 maart in NTGent

Info: www.ntgent.be

Deze tekst kwam tot stand in het kader van Corpus Kunstcritiek, een initiatief van VTI - Vlaams Theater Instituut – Steunpunt voor de Podiumkunsten, i.s.m. Vlaams-Nederlands Huis deBuren. Lees meer op www.vti.be/kunstcritiek.

De teksten van het Corpus Kunstkritiek vallen onder de licentie [Creative Commons Attribution-Noncommercial-No-Derivative Works 2.0 Belgium](#), wat betekent dat de teksten verspreid, maar niet veranderd mogen worden. Elke vorm van verkoop of betalende distributie is apart te onderhandelen, contacteer VTi.